
KRÓNIKA

SZÍNHÁZTÖRTÉNET-ÍRÁSUNKRÓL ÉS KÖNYVEMRŐL. Pillanatnyilag van két színházunk, két magyar nyelvű társulatunk. Évekkel ezelőtt csak egy volt, a szabadkai, előtte pedig voltak időszakok, amikor szintén kettő, sőt három vagy négy magyar társulat is volt ezen a vidéken. A jugoszláviai magyar színházi élet tehát mind a közelebbi, mind pedig a távolabbi múltban gazdag hagyományokra tekinthet vissza. S mégis, ha most valaki arra vállalkozna, hogy ne is a legtávolabbi, hanem a néhány évtizeddel ezelőtti színházi közelmúltról írjon, mondjuk a nemrég létezett, igaz, kérészetű zrenjanini, zombori vagy a kerek tíz évig kitűnően működő topolyai színházról, útját, működését, műsorpolitikáját akarná vázolni, bemutatni, elemezni, meglepődve és kétségbeesve látná — tudom, mert személyes tapasztalatból beszélek —, hogy milyen kevés nyom, felhasználható plakát, színlap őrizi ezek emlékét. A topolyaiak működéséről csak a Széchenyi Könyvtárban — Pesten — létezik egy úgy-ahogy megőrzött, mintegy ötven plakátnyi gyűjtemény (a színháznak a tíz év alatt több mint 100 bemutatója volt), másutt sehol, sem Topolyán, sem itt Szabadkán, sem az újvidéki Matice srpskában vagy a belgrádi Szerb Nemzeti Könyvtárban nem található ezekből a plakátokból.

Mi maradt akkor fenn a régebbi korból, a századfordulóról vagy a múlt századból? Hogy írható meg mű-

velődési életünk olyan fontos részének, mint a színjátszás, a színházi kultúra története? Nehezen. Bizonyíték erre, hogy nem is igen vannak színház-történeti munkáink, könyveink. Egy kézen megszámlálhatjuk őket. Mindmáig a legátfogóbb, a legteljesebb, a legnagyobb tiszteletet kiváltó a Garay-könyv, *Az ekhósszekértől a forgószínpadig*, mely eddig legnagyobb vállalkozás színjátszásunk egy részének, a szabadkainak a feldolgozására. De ezt az 50-es évek elején írta Garay Béla, kutatásra feleltébb nehéz és szegényes viszonyok között... Újabbán bizonyos szintetikus jelleggel készült Káich Katalin munkája, kissé fellelengzős című könyv is lett belőle: *A zombori magyar színművészet története és repertórium 1827—1918*. A könyvben kevesebb a történet, és több, bővebb a repertórium-rész. Ezenkívül megjelent Garay Béla önéletrajza, amely sajnos éppen arról a korról közöl a legkevesebbet, amelynek ma már ő az egyetlen élő tanúja (a tízes évekre gondolok), amikor Garay — 1913-ban — segédszínészként kezdte pályáját a kor egyik legjobb vidéki direktoránál, Nádasy Józsefnél, s különös és sajátos, hogy emlékezéseiből épp ez a korszak hiányzik. Megjelent még Burkus Valéria könyve a felszabadulás utáni évek egyik legnagyobb színésznőjéről, Ferenczy Ibiriől. S nagyjából ennyi az egész, amikor sem sok, ha hozzászámítjuk még azt a néhány dolgozatot, amelyek különféle irodalomtudományi gyűjteményekben jelentek meg, például a Petőfi-művek vajdasági megjelenítéséről, Weigand két drámájáról, Braun *Magdics-ügyéről*,

Részletek a Szabadkán, 1977. január 18-án megtartott könyvbemutató elhangzott szerzői ismertetőből.

Gyóni Géza rövid életű szabadkai színikritikuskodásáról, a zombori színügyről stb.

Mindössze néhány folt egy nagy fehér mezőben, ennyi készült el, előttünk a munka dandárja!

Ennek a felismerése, a színház iránti érdeklődés és szeretet vezetett el ahhoz a gondolathoz, hogy színháztörténet megírásához gyűjtsek anyagot. Megdöbbenve láttam, hogy nemcsak a megírással kell még jócskán várni, de hogy némi utánjárással igen érdekes nyomokra lehet bukkanni, igenis vannak egészen messzi évekbe vezető nyomok. (Kasza Bálint a latin és német nyelvű színjátszás elemeit kutatva mutatott erre példát.) Csak be kell gyűjteni őket. Mert ami van, annyiféle van.

Ennek a gyűjtőmunkának az első eredménye ez a most megjelent könyv is. A gyűjtés folyamán derült ki, sokkal több a különböző jellegű dokumentum, mintsem hogy egyetlen kötetben mind elférne. Ekkor született meg a terv egy három könyvből álló dokumentum-gyűjtemény készítéséről. Az elsőben az ún. személyes jellegű, természetű anyagot, rendezők, színészek naplói, leveleit, emlékiratait gyűjtöttem össze, a valószínűleg két év múlva megjelenő második kötet a levéltári dokumentumokat tartalmazza majd, a játsszási íkérelmeket és engedélyeket, a jogi- és működési szabályokat meg előírásokat, a színházépítési terveket, a különféle gazdasági okmányokat, az egy-két évvel azutánra tervezett harmadik kötetbe viszont az ún. másodlagos anyagot, a különféle színházi újságokat és az egykori sajtóban fellelhető közérdekűbb színházi vonatkozású írásokat, elvi cikkekkel, kommentárokat és kritikákat gondoltam összegyűjteni. Így a sorozat, melyben ezek a könyvek megjelennek, címe értelmében valóban olyan *kövek* lennének, melyek segítségével hozzá lehetne kezdeni a jugoszláviai magyar színházi

kultúra megírásához, Versectől Eszékig, Kikindától Kulán, Bécén, Topolyán, Verbászon át Zomborig, Pancsovától, Újvidéktől Zentán, Törökbecsén, a két Kanizsán át Szabadkáig átjárva a vidéket és múltat.

Tehát nem színháztörténet ez, csak forrásértékű anyagok antológiája, a színháztörténetben elfogadott elvek szerinti gyűjteménye...

GEROLD László

EMLÉKEZÉS HUSVÉTH LAJOS-RA. Husvéth Lajos (1894—1956) zombori születésű, a Bácska krónikásaként ismert festőművészre emlékezik a *Magyar Szóban* Ács József. Cikkét azzal az eddig ki nem mondott megállapítással kezdi, hogy nemcsak Vajdaság, hanem az ország plein air festészetének egyik legjelentősebb képviselője. Majd megállapítja: „Husvéth Lajos a vajdasági tájat és embert festette meg. Leggyakrabban — és ezekre emlékezünk legszívesebben vissza — napsütésben, derült éggel, földművesekkel és egy elmúlt kor társadalmát jellemző kellékekkel, a napi élet mozzanatait eszményítetten és páratlan tudással örökítette meg. Közérthető stílussal nagy népszerűségnek örvendett még akkor is, amikor Vajdaságban megjelent a modern művészet és kialakultak az ellentétek a hagyományos és az újabb művészi törekvések között. Képein többnyire a Zombor környéki rónaság jelenik meg, s szingardagságunk a dalköltészet illúzióját keltezik. Dicséret mindenesetre, ami a világban van. Ez volt Husvéth művészi hite...

Az impresszionizmus előfutára, de lokális színeit a fény nem bontja fel teljesen összetevőire (a spektrum színeire), hanem a fény nagyobb részében visszatükröződik, de úgy, hogy a színpontokat alaposan meglazítja, és szabad festőiségükkel a gondolatiság, keresetlenség »könnyen odavetett ecsethúzás« nyomába lépő örömet fokozzák. Rajz-